

Lügat-i Mü kilât-ı Eczâ'da Türkçe Bitki Adları

Turkish Plant Names in Lügât-i Mü kilât-i Eczâ

Paki KÜÇÜKER*

Özet

Eski Anadolu Türk esinin devam olan Osmanlı Türk esi Döneminde Osmanlı Devleti'nin resmî dili olarak kullanılan ve Oğuz Türk esinin kaynaklık ettiği yazı diliyle bir ok alanda önemli eserler verilmiştir. Bu eserler içerisinde dilin terim yapma yollarını ve genişleme imkânlarını göstermesi açısından ihtisas eserlerinin önemi büyük olur. Örneğin mamız kaynaklık eden eser bir tıp sözlüğüdür ve bu yönüyle bir ihtisas eseridir. Bu alanda 17. yüzyılda yazılan Lügat-i Mü kilât-i Eczâ adlı tıp sözlüğü taranmış, eski tıp anlayışında ila yapımında daha çok bitkilerin kullanılması gerçeğinden hareketle, eserde bitki adlarının daha fazla olduğu dikkate alınarak Türkçe bitki adları bakımından eserin sözcük varlığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kaynak olarak incelediğimiz eser bir sözlük olması sebebiyle yazıldığı dönem Türk esinin botanik terimleri açısından sözcük varlığı hakkında fikir verebilecek niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: tıp yazmalar, Osmanlı Türk esi, bitki adları, Lügat-i Mü kilât-i Eczâ

Abstract

Important works were given by written language which source is the Oğuz Turkish and formal language of Ottoman Empire, in the Ottoman Turkish period, continuous of Old Anatolian Turkish. In all these works, the specialized works have importance, in the sense of point out language demonstrating improvement possibility and way of making term. The work that we analyzed as a source is a medicine glossary and with this aspect it is a specialized work. In this study, Lügat-i Mü kilât-i Eczâ named medical glossary scanned, reality of using plants in making medicine in old medical perspective, considering the plant name richness in this work, vocabulary of the work presented from the point of view Turkish plant names. The work that we examined as a source could give an idea about Turkish botanical terms of the written period because of being a glossary.

Key Words: medical manuscripts, Ottoman Turkish, Lügat-i Mü kilât-i Eczâ, plant names

Giriş

İnsanoğlunun yaradılışından beri hangi devirde olursa olsun insanların yaşadığı her çağda her çağda her zaman diliminde hastalıkların tedavisi için bir hekim vardır. İlk zamanlardan sentetik maddelerin ila yapımında kullanılmaya başlandığı modern tıbbın kadar ila yapımında bitkiler birincil malzeme olarak kullanılmıştır. Bitkilerin tıpta ila olarak kullanılması bitki adlarının bir tıp ve eczacılık terimi haline getirmiştir. Bu nedenle de bitki adları üzerine yazılan çalışmalar botanik biliminin süslenmesi için ayrı bir bilim alanları olarak araştırmaya konu olmuştur (Öner, 2004a:274).” Bitkilerin insan yaşamındaki vazgeçilmezliği her dilde bitkilerin adlandırılmaları zengin bir alan haline getirmiştir (Öner, 2004b:273).”

Türk emiz bitki adları bakımından oldukça zengin bir dildir. Türk edebiyatı yazı diline girmiş olan bitki isimlerinin yanında halk arasında kullanılan ve bîlgelere göre de iklilik gösteren bitki isimleri, özellikle alanlarda yazılmış çok sayıda alfabeye rağmen imdiye kadar tam olarak ortaya konmamıştır (Ahin, 2007a:571).” çerinde altmış eserde aynı bitki için birden fazla Türkçe kökenli sözcükler kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu durumu eseri hazırlayan Lügat-i Mü kilât-i Eczâ'nın bitkilerin bîlgelere göre de iklilik gösteren yoksul isimlerini kullanılmamasıyla açıklamak mümkündür. Zira bugünkü Anadolu alanlarında aynı bitkinin farklı bölgelerinde farklı isimlerle anıldığı görülmektedir.

Günümüz Türkiye Türk esinde bile yazı diline girmemiş çok sayıda bitki adının bulunduğu bilinmektedir. Bu alandaki terimlerin okunuşu, hemen her yörede aynı bitkinin farklı kelimelerle adlandırılması kaynaklanmaktadır. Bunların gerek derlenmesi gerekse karşılaştırılması için bir biliminde belirtilmesi bu alandaki çalışmaların önemli bir yönüdür (Ahin, 2007b:571).”

* Yrd.Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü

5. İstanbul, H. Seyin Kocabaş Ktp. Türk E Yazmalarında bulunan n. sha 252/2 ar. iv. numarasıyla kayıtlı olup, 58 yapraktır. Satır sayısı 9, yaztır ise nesihdir.
6. Ankara, Adnan Ötkenli Halk Kütphanesi'nde, 06 Hk 99 numaralı yazma 99 varak, 6 satır, yaztır ise taliktir.
7. Topkapı Sarayı M. zesi'nde 3/1690 ar. iv. numarasında kayıtlı olan n. sha istinsah tarihi belli tek nüshadır; fakat sayfa sayısı eksiktir. 41 yaprak ve talik hatla yazılmıştır.
8. İstanbul, İsmail Ktp. İsmail/3338 ar. iv. nolu yazma 30 sayfa, 11 satır ve yaztır nesihdir.
9. İstanbul, İstanbul Üniversitesi Ktp. 2/7095 ar. iv. numaralı, 32 yaprak, satır sayısı farklı yaztır taliktir.
10. Süleymaniye Kütphanesi Hamidiye Kitaplığı'nda, 1/1034 ar. iv. numarasıyla kayıtlı olan n. sha 35 yaprak, 10 satır, yaztır nesih.
11. Süleymaniye Kütphanesi Hafid Efendi Kitaplığı'nda, 7/455 ar. iv. numaralı yazma 48 yaprak, 8 satır, yaztır nesih.
12. Manisa İ Halk Kütphanesi'nde, 45 Hk 1440/2 numaralı n. sha 56 yaprak olup, satır sayısı de. iken ve yaztır taliktir.
13. Manisa İ Halk Kütphanesi, 45 Hk 1460/2 numaralı n. sha 63 yaprak olup, satır sayısı 21, yaztır taliktir.

Almanya'da kayıtlı kaynaklı eden n. sha 45 Hk 1460/2 ar. iv. numarasıyla Manisa İ Halk Kütphanesinde kayıtlıdır. Bu n. sha 190x130-140x82 mm. Ölçülerinde, her sayfasında yirmi bir satır bulunan talik hatla yazılmış 63 varaktır. Sert, sertab ve sıkı kapak kenarları ve rengi me. in, üstte ebru k. t kaplı, m. klepli mukavva ciltli, yapraklar rutubet lekeli, s. ba. lar ve ke. ideler k. rm. z. d. r. Eser hareketsizdir. Zaman zaman çok az da olsa harekelenmiş kelimelere rastlanmaktadır.

Arapça, Farsça, Grekçe Ermenice, Süryanice kökenli kelimelerin yer aldığı kelime grubu bitimindeki bitki adları kuruluşları dolayısıyla Türkçe kabul edilip almanya'da hil edilmiştir. Yani birinci unsur Türkçe ikinci unsur almanya olan kelime grubu eklindeki bitki adları; **e. ek. m. r. lı** 'm. r. lı' <Gr. Marul (BTS); **ko. kar. ş.edef** 'ş.edef' <Ar. Sedef (BTS), **ö. ren. gü. lü** 'g. lı' <Far. G. lı (BTS); ikinci unsur Türkçe birinci unsur almanya olan bitki adları; **ç. b. n. di. ke. ni** 'b. nı' <Far. oban (BTS), **ka. tr. n. kö. pü. gi** 'ka. tr. nı' <Ar. Katran (BTS); her iki unsur da almanya olup almanya ek veya tamlama yapıları bakımından Türkçe olan bitki adları; **h. ay. r. lu. d. r.** 'h. ay. rı' <Ar. Hayır (BTS) 'd. rı' Dar. (BTS) <Far. , **h. ü. d. ret. h. elv. sı** 'h. ü. d. ret' <Ar. Kudret (BTS) 'h. elv. sı' <Ar. Helva (BTS), **y. ab. n. p. r. şa. sı** 'y. ab. nı' <Ar. Yaban (BTS) 'p. r. şa.' <Gr. P. rasa (BTS); unsur yabancı olup, Türkçe ek getirilerek kullanılan bitki adları; **k. rdan. cu. k.** 'k. rdanı' <Fr. K. rdan (BTS), **m. rul. cu. k.** 'm. rulı' <Gr. Marul (BTS) vb. bitki adları Türkçe kurullarla oluşturulup Türkler tarafından kullanılan id. klar. i. in. T. rk. e. olarak de. erlendirilmiştir.

Yukarıda sıralanan özellikleri dolayısıyla Türkçe kabul edilen bitki adları da d. hil. eserde toplam d. ot. y. z. on. yedi. adet. Türk. e. bitki. ad. yer. almaktadır. Aynı bitki i. in. kullanılan birden çok Türk. e. ad. ve bunların kuruluşları ekimleri m. ellifin. eserini oluştururken bitkilerin y. e. sel. adları na. da. yer. verdi. ini. g. Ö. termektedir. Eserdeki Türk. e. bitki. adları un. lar. d. r.:

acı b. dem	Acı badem. (48b/2)
acı m. r. lı	Hindiba, yaban marulu, g. neyik; (<i>Cichorium endiva</i>). (9b/17)
acı k.ıcı	Kuzukula otu, labada, hindiba, su teresi; (<i>Cichorium endivia</i>). (9b/1)
acı r. kavu. mu	H. yar. gibi. uzun. bir. cins. kavun. (14a/2)
adı. m. eli	Adameli denilen bir ot. (44b/20)
adı. aç. kavu. mu	Adı. kavunu, Akdeniz. İ. kelerinde. yeti. en. ta. yapraklar. mavimsi. pembe. k. k. bir. adı. a. ; (<i>Citrus medica</i>) ve bu adı. ac. n. iri. bir. limon. g. n. ndeki. buru. uk. kabuklu. yemi. i. (2b/1)
adı. aç. sü. d. le. geni	Adı. a. s. tle. eni. (12b/5)
adı. zı. açu. k.	Adı. z. a. k. denilen. Hindistan'da. yeti. en. zambak. eklinde. sarımsı. g. zel. kokulu. i. e. i. olan. il. olarak. da. kullanılan. bir. bitki. (38a/16)
adı. k. bü. ber	Bir cins biber, ak biber. (13b/12)
adı. k. enc. ir	Bir e. it. incir, beyaz incir. (8b/12)
adı. k. gü. l	Ak gül, van gül, m. s. r. g. lı. (53a/19)

aķ ħardal	Ak hardal, ac tere tohumu. (2a/6)
aķ ħa ħ	Ak ha ha . (14b/14)
aķ ħurm	Ak hurma. (11a/6)
aķ ķaranful	Ak karanfil. (53a/12)
aķ Őıħan otu	Ak s an otu. (24a/14)
aķ sөгüđ	Ak s o t. (28b/20)
aķ s sen	Beyaz zambak. (4b/11)
aķ t t	Beyaz dut. (13a/3)
‘aķlı gideren ot	Afyon; (<i>Papaver somniferum</i>). (48a/7)
‘aķreb otu	yanotu; (<i>Polygonum bistorta</i>). (33a/9)
alma	Elma; (<i>Pirus malus</i>). (12a/2)
anduz	And z, yapraklar dikenli olan bir e it ard , k rlarda yeti en zararlı bir ot; (<i>Juniperus drupacea</i>). (15a/16).
ardu(ı)ħ	Ard , servigillerden, g zel kokulu, yapraklar n k n da d ħmeyen, yuvarlak kara yemi leri ila olarak kullan lan bir a a k; (<i>Juniperus</i>). (2a/5)
arduħ giliġi	Ard meyvesi. (14a/10)
arpa	Bu daygillerden bir bitki; (<i>Hordeum vulgare</i>). (14a/5)
at kesđ nesı	At kestanesi, Hint kestanesi; (<i>Aesculus hippocastanum</i>). (9b/9)
aħa Őo anı	Adaso an ; (<i>Urginea maritima</i>). (3a/6)
ayıt	Ay t, hay t, be parmak otu; (<i>Vitex agnus castus</i>). (17b/4)
ayruķ	Ayr k otu; (<i>Cynodon dactylon</i>). (37b/11)
ayu eli	Ay eli, ay pen esi de denilen i ekleri kurutularak aylara koku vermesi i in kat lan, ok y ll k, dikenli ve otsu bir bitki; (<i>Acanthus hirsutus</i>). (19a/15)
ayu güli	Ay g l , bir akay k t r ; (<i>Peconia corollina</i>). (36b/3)
ayu kula ı	Ay kula denilen bir bitki, alba, kara an; (<i>Phlomis grandiflora</i>). (3b/15)
ayu penħesi	Ay eli, ay pen esi, i ekleri kurutularak aylara koku vermesi i in kat lan, ok y ll k, dikenli ve otsu bir bitki; (<i>Acanthus hirsutus</i>). (44a/21)
ayu üzümi	Ay z m , kurt z m , ay z m , fundagillerden ahlat a ac ya da murdar a a olarak bilinen k rm z , k k taneli yemi ler veren, t yl bir bitki; (<i>Arbutus uva ursi</i>). (36a/13).
ayva	Ayva; (<i>Cydonia vulgaris</i>). (10a/12)
ayva ħana	Ayvadana, ayvadene, civanper emi, kovan i e i, ak yav an, barsama otu; (<i>Achillea</i>). (29a/13)
azvay	Sar sab r denilen ac bir bitki; (<i>Aloe vera</i>). (33a/17)
ba a yapra ı	Ba a yapra , be damar otu, k rksinir otu; (<i>Plantago</i>). (4a/1)
baldıran	Maydanozgillerden, nemli yerlerde yeti en zehirli bitkilerin ortak ad , a otu, bald rgan; (<i>Conium maculatum</i>). (16a/17)
baldıru ķara	Bald r kara otu, kara bald r otu, nemli yerlerde yeti en bir ok e relti otu t r n n ortak ad ; (<i>Asplenium adiantum nigrum</i>). (7b/15)
bambul	Bambul otu, s cak ve l man b ħgelerde yeti en otsu veya al t r bir bitki, mambol otu, vanilya i e i; (<i>Heliotropium europaeum</i>). (33a/8)
baylıķ	Bayl k otu, kurtbo an otu; (<i>A. lycotonun</i>). (20b/1)
beg börgi	Kadife i e i, horozibi i; (<i>Fumaria officinalis</i>). (31a/6)
bek mantar	Yapra susam yapra na, k ħ ada so an na benzeyen, uzun ba l , sert bir e it mantar. (40b/18)
bengilik	Afyon gibi uyu turucu ve keyif verici ‘ban’ denilen bir bitki. (53a/15)
berri ķoķar Şedef	Yabani kokar sedef. (18b/13)
b barmaķ	Be parmak otu; (<i>Potentilla erecta</i>). (7a/19)
bey Őo an	So an; (<i>Allium cepa</i>). (18b/16)
bıħaķ otu	K l r otunun b k lmeyen, daha sert olan bir cinsi. (24b/11)
bıldırđın otu	in’de yeti en zehirli bir ot. (7b/9)

bilik	Me e a ac meyvesi, palamut. (20b/2)
bo a diken	Bo a diken, ok y ll k, otsu ve dikenli bitkilerdir, e ek diken, deve diken, y lan diken, deve elmas , guga diken, h Qemez, t s ; (<i>Eryngium</i>) . (8a/1)
bo asık otu	Bo a otu. (53b/18)
boşurca mahm d	Bodurmahmut, k samahmut otu, yer am , i tah a c ve mide a r lar n giderici olarak kullan l r; (<i>Teucrium chamaedrys</i>). (22a/2)
boy	Poy otu, tohumlar k rm z bibere benzeyen, 10-50 cm. y kseklikte, karabiberle kar t r larak past rma emeninde kullan lan bir bitki; (<i>Trigonella joenumgraecum</i>). (31a/14)
bögrülce	B Q lce, fasulyeye benzer bir bitki; (<i>Vigna sinensis</i>). (13b/16)
bögürtlen	B o rtlen; (<i>Rubus</i>). (2a/20)
börce	Fasulye; (<i>Phaseolus vulgaris</i>). (24b/14)
bözcek	K rm z yemi li bir bitki. (26b/16)
bu day	Bu day; (<i>Triticum aestivum</i>). (5b/8)
bu day delücesi	Bu day delicesi. (22b/13)
burç	Bur a , g Qce a , Qseotu; (<i>Viscum album</i>). (2a/11)
burçaq	Bur ak, baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullan lan y ll k bir yem bitkisi; (<i>Vicia ervilia</i>). (6a/2)
burçalak	1. Bur alak, bur ak, zehirli bir ot. 2. K z lca bu day, Qen k Q . (45a/21)
b st nı güyegü otu	Bostan kekik otu. (32b/3)
b st nı kekik	Yabani kekik. (50b/4)
b st nı yarpuz	Yabani yarpuz. (16a/7)
butrak	P t rak; (<i>Tribulus terrestris</i>). (21a/20)
buyan a acı	Meyan a ac . (27a/10)
buza ı burnu	Buza burnu yemi i. (4a/15)
buza ı otu	Buza otu. (4a/20)
ç dir çiçeği	ad r i e i, nil fergillerden, in ve Amerika rmaklar nda yeti en, b y k yapraklı , pembe ve beyaz i ekli bir bitki; (<i>Euryaleferox</i>). (53a/12)
çaqr diken	ak rdikeni; (<i>Eringium campestre</i>). (23a/20)
çam a acı	am a ac ; (<i>Pinus</i>). (29a/18)
çam ço anı	am Qeni, am Qeni; (<i>Salicornia herbacea</i>). (37a/21)
çavdar	Bu daygillerden, unlu tane veren bir bitki; (<i>Secale cereale</i>). (7b/1)
çekirge aya ı	ekirgeaya denilen turun gibi g zel kokan bir ot. (25b/6)
çet(d)ene	Sak z a ac meyvesi, itlembik; kendir, kenevir tohumu. (14b/6), (14b/5)
çetük otu	Kedi otu, et k otu; (<i>Asarum europaeum</i>). (2a/18)
çirtatan\ cirtatan dügleği	Ebuçehil karpuzu, kargad le i, kargad vele i; (<i>Citrullus colocynthis</i>). (3a/2)
çıyan otu	yan otu; (<i>Polygonum bistorta</i>). (17b/5)
çigdem	i dem i e i; (<i>Crocus cancellatus</i>). (31a/4)
çiri lik otu	iri otu, kar kalkt ktan hemen sonra kan bir ot, yapraklar sebze olarak kullan lan, a a yukar bir metre y ksekli inde bir bitki, da p rasas ; (<i>Asphodelus</i>). (7b/21)
çivit	1. Baklagillerden, yapraklar ndan ivit kar lan bitki t r ; (<i>ndigofera</i>). 2. Turpgillerden, yapraklar ndan mavi boya kar lan bitki; (<i>salis tinctoria</i>). (35b/18)
ço an	Qen otu, k Q ve dallar , suyu sabun kat lm gibi k Q rten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvac k Q ; (<i>Gypsophila struthium</i>). (32a/21)
çöpleme	Qleme otu, ak Qleme; (<i>Helleborus album</i>) ve kara Qleme; (<i>Helleborus orientalis</i>). (17a/7)
çört(d)ük	Maydanozgillerden tur u k plerinin a z na konan sar i ekli, k k yapraklı ve g zel kokulu bir yaban bitkisi, o r, Qtl k, Qt k; (<i>Echinophora tenuifolia</i>). (14b/6)
çörek otu	Qek otu; (<i>Nigella sativa</i>). (32b/9)
ç b n diken	oban diken; (<i>Centaurea urvillei</i>).
ç b n süzegi	obans zgeci, i ekli dal u lar nda s t kestirmekte kullan lan maya bulunan, bir y ll k veya ok y ll k otsu bitki, yo urt otu; (<i>Galium</i>). (7a/19)

ç b n çaya ı	obandaya , ku ekme i, obande ne i, ek mad ma , kad malak, ke imemesi, kurtpen esi; (<i>Polygonum aviculare</i>). (22b/13)
çüve	Sedir a ac cinsinden su kenarlar nda biten a a . (35b/5)
delüce	Bu daygillerden, genellikle bu day tarlalar nda yeti en, tohumu zehirli, yabani bir bitki; (<i>Lolium temulentum</i>). (9b/3)
delüce bakla	Beyaz i ekleri olan, ac olan taneleri suda tatlı la t r larak yenilen bir y ll k otsu bitki, ac bakla, delice bakla, g vur baklas , koyun baklas , kurt baklas , yaban baklas , Yahudi baklas ; (<i>Lupinus termis</i>). (11b/17)
demür bozan	T rf l, yaban yonca. (24b/21)
demür diken	Demirdikeni, obankalg dan da denilen, dikenli, batt zaman diken i ok ac tan bir ot; (<i>Tribulus terrestris</i>). (4b/19)
de t alma	1. Yaban elmas . 2. Al denilen meyve. (6a/1)
deve alması	Deveelmas , ak rdiken, maydanozgillerden hekimlikte kullan lan bir bitki; (<i>Arctium tomentosum</i>). (41a/4)
deve diken	Deve diken i, peygamber diken i, ek diken i, meryemanadikeni, kara yantak, bo a diken i; (<i>Alhagi pseudalhagi</i>). (28b/8)
deve etmegi	Deveekme i otu. (22a/6)
deve otu	Deve otu. (24a/6)
deve tabanı	Devetaban , geni yapraklı bir s s bitkisi (<i>Phlodontron</i>). (3a/21)
develik	Ebeg meci. (3b/13)
dırfıl/dılful/tırfıl	D rf l otu, imenler aras nda biten yapraklı bir e it ot, g l; (<i>Medicago sativa</i>). (28a/10), (3a/18), (19a/3)
dil çamaç çiçeği	Dildamak i e inin dibi, salep k ık , tilkita a otu, itkasar ; (<i>Orchis hircina</i>). (40b/3)
dilkü kıyru ı	Tilkikuyru u; 1.K rm z i ek a an bir bitki. 2. nce dikenli, mavi i ekli bir bitki. 3.Hayvanlara yedirilen bir e it ot. 4. Uzun salk ml bir e it ak z m. (2b/7)
dilkü çaa ı	Tilkita a otu, itkasar ; (<i>Orchis hircina</i>). (28b/13)
dilkü üzümü	Tilki z m , it z m , Patl cangillerden, 20-50cm y ksekli inde, baz ila lar n yap m nda kullan lan bir y ll k otsu bir bitki; (<i>Solanum nigrum</i>), b o rtlen; (<i>Rubus caesus</i>). (3b/1)
di k rdancuqları	K l r otu, i eklerindeki tohum saplar k rdan yerine kullan lan, baz yerlerde ku yuvas denilen bir ot, di otu, hilal otu, m s r anasonu; (<i>Ammi visnaga</i>). (17b/10)
dīv şakalı	Devsakal otu. (47a/8)
döngel	D űgel, t űgel, mu mula, gelinbo an; (<i>Mespilus germanica</i>). (4a/7)
dügün çiçeği	D n i e i, turnaaya , s tl ce; (<i>Ranunculus</i>). (43a/13)
dülek	Kavun ve karpuzun olmam , kelek, divlek, d vlek, d velek, d glek. (22b/19)
düz ba a	Su teresi; (<i>Nasturium officinale</i>). (23b/16)
ebe gömeci	Ebeg meci, mor renkli i ekleri ila , yapraklar sebze olarak kullan lan, kendili inden yeti en ok y ll k bir bitki; (<i>Malva sylvestris</i>). (15b/12)
eb cehıl karp zı	Ebucahil karpuzu, kabakgillerden, elma b y kl ndeki meyvesi ok ac ve i s rd r c , ishal yap c bir bitki, ac h yar, ac elma, ac karpuz, it h yar , hanzal; (<i>Citrullus colocynthis</i>). (12b/20)
egir	Egir, kar n a r s n sa altmak i in kullan lan ifal bir k ık t r, kas kotu, azake eri, hazambel, yel otu, e il; (<i>Acorus calamus</i>). (5b/20)
eklemeç	Sarma k otu; (<i>Hedera helix</i>). (27a/3)
elem	S r lara verilen yem, dar ; (<i>Panicum miliaceum</i>). (6b/3)
e ir	Enir, tav an kiraz ; (<i>Ruscus aculeatus</i>). (45a/10)
e lik	1. Boyac l kta kullan lan k ık k z l bir e it ot. 2. Ya ya da balmumu ile kar t r larak merhem yap lan bir e it ot. (3b/21)
er kırtaran	Er kırtaran, k ık űene benzeyen, efl tun i ekli, lapa yap larak banlar oldurmakda kullan lan bir e it bitki. (25a/8)
erik	Erik; (<i>Prunus domestica</i>). (6b/17)
e ek güli	i k z l, d sar bir g l, e ek g l . (53a/10)
e ek m r lı	E ek marulu; (<i>Sonchus oleraceus</i>). (5a/17)
e ek r ziy nes	E ek rezenesi, yabani rezene. (42a/7)

il un	Il g n a ac ve yemi i; (<i>Tamarix tetrandra</i>). (3a/15)
irmağ yarpuzu	Irmağ kenarlar nda yeti en bir e it yarpuz. (16b/12)
ışır an	Is rgan otu; (<i>Urtica</i>). (2a/1)
iblis ırna ı	eytant rna , an i e igilerden, genellikle da larda yeti en bir e it bitki; (<i>Phyteuma</i>). (5a/16)
ibr him diken i	brahim diken i, deve diken i, y lan diken i, deve elmas ; (<i>Eryngium</i>). (41a/4)
igde	de a ac ve meyvesi; (<i>Elaeagnus angustifolia</i>). (5a/6)
iki kıarda kıanı	Kan durdurmak i in kullan lan bir e it re ine, ikikarde kan a ac , bakam a ac ; (<i>Caesalpinia echinata</i>). (20a/5)
ilan ba ı	Bir e it sarma k yemi i. (24b/4)
ilan bıca ı	Y lanb a , y lanekme i, y lanyast , y lanbur a ; (<i>Dracunculus vulgaris</i>). (14a/8)
ilan otu	Y lan otu, bald ran, maydanoz gillerden, nemli yerlerde yeti en zehirli bitkilerin ortak ad , a otu; (<i>Conium maculatum</i>). (40a/2)
ilan şarmısa ı	Y lansar msa . (13b/4)
ilan üzümü	Sarma k gibi etraf nda olan a a lara ve bitkilere sar lan, salk m nda onar tane yemi i bulunan bir bitki, Ɔen g l , y lan z m , ak asma, ak sarma k, binkula , h sn-i yusuf. (39a/19)
iri p p dya çiçeği	ri papatya, s r papatyas , s rg Ɔ , mast i e i, arnika; (<i>Arnica montana</i>), (8b/13)
iri s d n zeyt nı	ri bir cins zeytin. (6b/13)
it burnu	tburnu i e i, yabani g l, k Ɔek g l , ku burnu; (<i>Rosa canina</i>). (6b/17)
it keseri	tkasar bitkisi; (<i>Solanum nigrum</i>). (9a/16)
it memesi	1. K Ɔek z m , tilki z m . 2. B Ɔ rtlen; (<i>Solanum nigrum</i>). (8b/8)
it öldüren ot	K Ɔek Ɔd ren, kargab ken biti ik ta yapraklı iki enekliler, yapraklar kar l kl i ekleri talk m durumunda olan, meyvesi zehirli bir a a ; (<i>Strychnos nux- vomice</i>). (20b/3)
it penef esi	K Ɔekmenek esi, yabani menek e; (<i>Viola Canina</i>). (13a/8)
it siki	1. So anak da denilen keskin, fena kokulu bir e it ot, yabani sar msak, it siyegi, yaban p rasas , da gendenesi; (<i>Allium porrum</i>). (3a/16)
it ıa a ı	tta a otu. (20b/9)
it üzümü	1. K Ɔek z m , tilki z m . 2. B Ɔ rtlen; (<i>Solanum nigrum</i>). (26b/19)
it zencebılı	Zehirli bir zencefil t r . (25b/7)
kabağ	Kabak, r t r

ķara t t	Karadut, b 0 rten. (19b/7)
ķaraca ot	Karacaot, leme. (25a/7)
ķara an iēegi	Kara an i e i, karaba otu; (<i>Lavanduka stoechas</i>). Fr a gibi kullan lan sert t yl bir bitki; yap kan ve kokulu yapra olan, bodur funda boyunda dikensiz bir bitki. (33b/9)
ķaraķuruē	Karakurut, g nl k cinsinden bir a a karaard . (41b/16)
ķaramuē	Karamuk, da larda kendi kendine biten ve ilkbaharda i ek a an, sa ma b y kl nde, z m bi iminde meyveleri olan dikenli bir bitki, al . (2a/4)
ķaranful yarpuzu	Karanfil yarpuzu. (5a/5)
ķara a/ķurz diken i	M s r'da Said ehrinde yeti en, akasya yap lan dikenli bir a a . (5a/11), (4a/3)
ķar a aya ı	Kuzgunaya kazaya , kl r otunun katlanmayan, b k lmeyen bir e idi; (<i>Chenopodium</i>). (23b/16)
ķarınca otu	Kar nca otu. (40b/19)
ķarķu ķam ı	Karg kam , masura kam , 5m. kadar y kselebilen, rizomlu, ok y ll k ve otsu bir bitkidir. G desinden kaval ve ney yap l r; (<i>Arundo donax</i>). (17a/18)
ķařnı	Kad a ac , eytanboku otu ve bundan elde edilen zamk; (<i>Ferula assa-foetida</i>). (40a/18)
ķatmer zerrin adeē iēegi	Katmer nergis i e i, yediyaprak. (52a/18)
ķatr n a ac ı	Katrana ac , L bnan sediri, S leyman a ac ; (<i>Cedrus</i>). (29a/2)
ķatr n kpgi	Katrank  , ay r mantarlar ndan, apkas n n alt y z dilim dilim ve bir halka ile evrili bulunan bir cins mantar; (<i>Polyporus igniarius</i>). (37b/6)
ķavaē a ac ı	Kavaē a ac ; (<i>Populus</i>). (16a/8)
ķavun	Kavun; (<i>Cucum</i>). (21b/13)
ķaya oru ı	Kaya oru u, ek i, kara z m gibi meyveleri olan, kayal k yerlerde biten bir yaban bitkisi; (<i>Sedum</i>). (5a/18)
ķeēi boynuzu	Ke iboynuzu; baklagillerden, kerestesi marangozlukta, kabuklar tabakl kta kullan lan bir a a , harnup; (<i>Ceratonia siliqua</i>). (21b/1)
ķeēi egirtmeci	Ke ie irtmeci, ke imemesi, sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz veya k rm z ms bir e it z m. (38a/14)
ķeēi memesi	Ke imemesi, sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz ya da k rm z ms olan bir e it z m. (38a/14)
ķeēi rna ı	Ke it rna , sar bur ak. (35a/13)
ķendir	Kendir, kenevir, esrar otu; erkek ve di i i ekleri ayr , g de lifleri dokumac l kta, taze s rg nleri, tohumlar , erkek ve di i i ekleri esrar yap m nda kullan lan otsu bitkiler. (<i>Cannabis sativa</i>). (9b/18)
ķene a ac ı	Kene a ac , kene otu, s tle engillerden, tropik b gelerde yeti en, a a veya a a k durumunu alabilen, tohumlar ndan koyu bir bitkisel ya elde edilen, bir y ll k otsu bitki, Hint baklas ; (<i>Ricinus communis</i>). (8b/7)
ķenevir	Kenevir, kendir otu, esrar otu; . (<i>Cannabis sativa</i>). (38b/2)
ķerdeme	Kerdeme, tere; (<i>Lepidium</i>). (13b/17)
ķıbtı bakla	M s r'da su i inde yeti en bir t r bakla. (39b/9)
ķılur otu	K l r otu, i eklerindeki tohum saplar k rdan yerine kullan lan, baz yerlerde ku yuvas denilen bir ot, di otu, hilal otu, m s r anasonu; (<i>Ammi visnaga</i>). (3b/6)
ķına a ac ı	K na a ac ; (<i>Lawsonia inermis</i>). (49a/1)
ķına iēegi	K na i e i, (<i>Balsamina hortensis</i>). (38b/18)
ķınra	1. Sulu yerlerde yeti en, keskin kokulu g desi b meli ve delikli, kurusundan d d k yap lan bir ot. 2. Has r otu. 3. Bir t r kam . (28a/17)
ķırm z gl	K rm z g l. (14a/11)
ķızıl gl	K rm z g l. (38a/17)

kıvılcık	Bir t r ha ha . (9b/11)
kıvılcık kavun	K z l kavun. (37a/12)
kıvılcık söğüt	K z l s o t, salk m s o t; (<i>Salix babylonica</i>). (7b/20)
kıvılcık sen	K r m z zambak. (22b/11)
kıvılcık	K z l c k, yaprak a madan i eklenen iri g Ődeli bir a a ; (<i>Cornus mas</i>) ve bu a ac n g z n olgunla an, k r m z , tek ekirdekli, re eli ve erbeti yap lan, buruk bir tad olan yemi i. (25a/20)
koç boynuzu	Ko boynuzu otu, kokulu yonca, e ek yoncas da denilen i ekleri boyar madde olarak kullan lan bir bitki; (<i>Melilotus officinalis</i>). (2a/2)
koç otu	Ko otu, it kasar , tilkita a (<i>Orchis hircina</i>). (7a/7)
koça ba ı	Kocaba , mavi renkli i e i ve nohut b y kl nde tohumu olan bir bu uk metre boyundaki dikenli bir ot; (<i>Onopordon acanthium</i>). (3b/19)
koçar a aç	1. Sedef otugillerden, Avrupa'ya in'den getirilmi , k sa zamanda yeti ip boy att i in bir g Őge a ac olarak dikilen, k Ő kokan bir a a , kokak a a , ayland z; (<i>Ailanthus glandulosa</i>). 2. M rver a ac ; (<i>Ailanthus anacardiaceae</i>). (11a/19)
koçar kumu	Kokar kam . (37b/19)
koçar şedef	Kokar şedef, kokar a a . (7a/14)
koruk	Koruk, hen z olgunla mam ek i z m. (6a/9)
kovana çiçeği	Kovana i e i. (31b/7)
kovana otu	O ul otu; (<i>Melissa officinalis</i>). (7b/15)
koyun p çesi	Koyunbaca , sap k sa, ba aklar dolgun ekin. (45a/1)
koyun kıran/öldüren	Koyunk ran, koyun Őd ren denilen ila yap m nda kullan lan bir e it bitki, kantaron, sar kantaron, k r m z kantaron, binbirdelik otu, kan otu, k l otu, kuzuk ran, mayas l otu, yara otu; (<i>Hypericum</i>). (7a/3), (53b/17)
kozak	1. Kozalak, am, me e, ha ha vb. a a lar n, bitkilerin meyvesi, kozas . 2. Ham meyve. (19a/17)
kök m r l	Yaban turbu, ac rga; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (43b/9)
kudret helvas ı	Kudret helvas ; beyaz i ekli, 5-9 yaprak kl , 20m kadar y kselebilen, Kuzebyat ve Bat Anadolu'da yayg n olan bir a a ; (<i>Fraxinus ornus</i>). (12a/20)
kum baklas ı	Kumda yeti en bir bitki. (9a/19)
kum bu day	Kum bu day. (41b/10)
kunduz h yası	Kunduzta a otu ve k Ő , cav ir, o lana ; (<i>Ferula alaeochytris</i>). (40b/17)
kurba a yosu ı	Kurba a yosunu. (9a/1)
kurd ba r ı	Kurtba r , zeytingillerden, yapraklar m zra a benzer, i ekleri beyaz, kokulu ve salk m durumunda olan, it yapmakta kullan lan bir s s bitkisi; (<i>Ligustrum vulgare</i>). (44b/8)
kurd üzümi	Ay z m , ay z m . (36b/14)
kurdluca ot	1. T rman c sar i ekleri olan, kokusu sar msa and ran, nemli yerlerde yeti en bir bitki, me ecik, yer me esi, yer palamudu, yer pelidi, su sar msa . 2. Lohusa otu. (42b/6)
ku etmegi	1. Ku ekme i, turpgillerden, orak yerlerde yeti en, beyaz veya mor i ekli, eskiden hekimlikte kullan lan ot ul bir bitki, obanda arc (<i>Thlaspi</i>). 2. Ku ekme i, obanda ne i, e ek mad ma , kad malak, ke imemesi, kurtpen esi; (<i>Polygonum aviculare</i>). 3. Ebeg meci; (<i>Malva sylvestris</i>). (4a/12)
ku kanadı	Ku kanad otu. (11a/10)
ku üzümi	Ku z m , k k taneli ekirdeksiz z m. (42a/14)
kuz un aya ı	Kuzgunaya , i eklerindeki tohum saplar k rdan yerine kullan lan bir ot, ku aya , k l r otu, hilal otu, di otu; (<i>Ammi visnaga</i>). (3b/6)

kuzun kılıcı	Kuzgun kılıcı, sengillerden, uzun, ensiz ve sivri yapraklı bir s s bitkisi, glay (<i>Gladiolus illyricus</i>). (22b/11)
kuzun otu	Kuzgun otu. (11a/11)
kuzubutrası	Kuzuptra, koyun otu, ftk otu, kas k otu, k z l yaprak; (<i>Agrimonia eupatoria</i>). (6b/8)
kuzukula	Kuzukula, ek ikulak, ek imik, o lakkula, eytankula; (<i>Rumex acetosella</i>). (14b/9)
kümren	İ olarak yenilen sar msak cinsinden k k kokulu yabancı bir ot, yabancı sar msak. (25b/10)
marulcu	Marulcu, d n i e igillerden, k kleri i s rd r c olarak kullan lan, kara keme, ye il keme ve sar keme gibi t rleri olan bir bitki; (<i>Helleborus</i>). (19b/14)
mekke ayrısı	Mekke ayrısı; (<i>Cynodon dactylon</i>). (9b/21)
meryem eli	Meryemanaeli denilen bir k k, meryemeli, meryem otu, ac yav an, anababakokusu; (<i>Teucrium polium</i>). (3b/17)
meyan	Meyan k k, t ys yapraklı, mavimsi, mor i ekli, tatlı olan toprak alt b k mleri hekimlikte ve serinletici i kilerin yap m nda kullan lan bir bitki; (<i>Glycyrrhiza glabra</i>). (7a/13)
misk otu	Karanfil yarpuzu. (38a/21)
muhabbet otu	Muhabbet ve sevgi otu. (40a/21)
mürdümük	1. M rd m k, otsu b k m m hayvan yemi olarak kullan lan, beyaz, a k mavi veya mor i ekleri olan bir y ll k otsu bitki, akbur ak; (<i>Lathyrus sativus</i>). 2. Bezelye; (<i>Pisum sativum</i>). (18b/2)
nar çiçeği	Nar i e i. (7a/16)
nezle otu	Nezle otu, pisik otu; kokusu kuvvetli, koyu mor i ekli, yapraklar orba ve yemeklere koku vermek i in kullan lan otsu bir bitki; (<i>Nepeta racemosa</i>). (48b/7)
nehri kuzukula	Kuzukula cinsinden su kuzukula s denilen bir bitki. (6b/8)
nevruz otu	Nevruz otu, i ekleri aslana z na benzeyen, t rl renkte, ta d glikozit sebebiyle i s k r c olarak kullan lan bir k r bitkisi; (<i>Linaria vulgaris</i>). (3a/15)
ni dir so anı	Ni ad r so an, adaso an; (<i>Urginea maritima</i>). (9b/5)
olana	O lana, kunduzta a otu, cav ir; (<i>Ferula alaeochytris</i>). (9a/10)
olanda üren	O land ren otu. (4a/21)
oul otu	O ul otu, melisa, kovan otu; (<i>Melissa officinalis</i>). (16b/21)
otsuz çavdar	Otsuz avdar. (7b/1)
öksüz olana çidem	O ks zo lan i demi, ac i dem, g z i demi, sor ncan a ac, a r kestane; (<i>Colchicum autumnale</i>). (18a/14)
ören güli	O ren g l, bir t r sarma k, ak asma, y lan z m. (10a/18)
pamukluk otu	Pamukluk otu, ormanlarda yeten, yaz k yapraklar n d k meyen, yabancı l ne benzer, i ekleri g zel kokulu bir e it k k a a. (40/12)
pazı(u)	Paz, spanakgillerden, yapraklar sebze olarak kullan lan bir bitki, yabancı pancar, yabancı spanak; (<i>Beta vulgaris var. cicla</i>). (2b/1), (27b/19)
peyamber çiçeği	Peygamber i e i, mavikantaron, baharda bu day tarlalar nda mor renkli i ekleri olan bir bitki, belemir, ac m k; (<i>Centaurea cyanus</i>). (26b/20)
pire aacı	Pire a ac, pire otu; (<i>Pyrethrum carneum</i>). (14b/17)
pire otu	Pire otu, nezle otu; (<i>Anacyclus pyrethrum</i>). (43a/10)
pire yav anı	Pire yav an, sar yav an otu; (<i>Artemisia</i>). (53b/19)
reyh n karanfulu	Fesle en karanfili. (50b/13)
rum cevizi	Rum cevizi. (14b/7)
rum kızı	Rum cevizi. (16b/20)
şakız diken	Sak z diken, sak z kar lan bir t r diken; ak ve kara olmak zere iki cinsi vardır. (3b/17)
şarma u	Sarma k; (<i>Hedera helix</i>). (6a/5)
şarmısak	Sar msak; (<i>Allium sativum</i>). (4b/16)

şaru a aç	Sar a a , zerde al, Hint safran ; (<i>Curcuma longa</i>). (3a/3)
şaru boya	Sar boya otu; (<i>Serratula tinctoria</i>). (35b/7)
şaru çiçekli berr̄yonca	Sar i ekli yaban yoncas , kokulu yonca, yem bitkisi; (<i>Medicago falcata</i>). (16a/8)
şaru misk	Sar misk; sar yabani g l tohumu. (48a/9)
şaru türbüd	Sar t rbit, sar diken, s r ̄ denilen bitkinin k ̄ . (32a/8)
şaruca kaçır n	Sar katran. (49b/12)
semüz/semüzlük otu	Semizotu; (<i>Portulaca oleracea</i>). (18a/11), (7b/1)
serçe dili	Ser edili otu, ku otu, yol kenarlar , duvar dipleri ve bah elerde yeti en bir y ll k ve otsu bir bitki; (<i>Stellaria media</i>). (13b/10)
sevgü/sevd otu	Muhabbet ve sevgi otu, adamotu, hac lar otu, kankurutan; (<i>Mandragora autumnalis</i>). (45a/20), (41b/3)
şıçan kula ı	S ankula ; (<i>Anagallis</i>), mercank ok i e i; (<i>Origanum majorana</i>). (29a/10)
şıçan otu	S an otu, fareleri ̄d ren kokusu keskin zehirli bir ot, arsenik. (48a/19)
şıçan ş b m	S an sabunu, k ̄ ve dallar , suyu sabun kat lm gibi k ̄ rten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvac k ̄ ; (<i>Gypsophila struthium</i>); k ̄ rten; (<i>Cyclamen</i>). (45b/8)
şıır diken	S rdikeni, s rlarda ya yapan bir e it bitki. (7a/10)
şıır dili	S rdili otu; 1- 30-60cm y kseklikte, t yl , ok y ll k ve otsu bir bitki, ̄ zdili; (<i>Anchusa officinalis</i>). (8b/5)
şıır gözi	S r papatyas , s rg ̄ , mast i e i, arnika; (<i>Arnica montana</i>). (2a/9)
şıır karp zı	Bir cins karpuz. (52b/15)
şıır kuyru ı	S rkuyru u bitkisi; (<i>Verbascum</i>). (5a/2)
şıır mantarı	S r mantar , iri bir cins mantar,cincile, zehirli mantar; (<i>Tricholoma</i>). (14a/11)
şıır siki	S rsiki otu. (54a/13)
sırtlan ayası	S rrtlanpen esi otu. (45a/13)
sincan a acı/çalısı/dikeni	Meyveleri idrar art r c ve ta d r c olarak kullan lan bir bitki, Sincan al s , kara al , al diken, rgan, e mezen, isa diken, kara diken; (<i>Paliuru spina</i>). (15a/10), (41b/11), (22b/15)
sirken/ irken	Sirken otu, sonbaharda a an, yapraklar spanak gibi olan ve sebze olarak kullan lan bir bitki, yabani spanak, yabani semizotu, labada; (<i>Chenopidium album</i>). (9b/6), (12a/17)
siy h büber	Kara biber. (32b/12)
siy h erik	Siyah bir cins erik. (47b/8)
siy h ha h	Kara ha ha . (14a/15)
siy h iri üzüm	Siyah, iri bir e it z m. (37b/1)
siy h üzüm	Kara z m. (22b/7)
şo ulcan çıkarak/dü üren	Solucan karan otu, bir t r yav an; (<i>Artemisia cina</i>). (52a/6), (47b/2)
şor un a acı, sorh n çiçeği	Sorkun a ac , bey s o d , sepet i s o d ; (<i>Salix viminalis</i>). (43a/13), (48a/11)
şögüt, söğit	S o t a ac ; (<i>Salix</i>). (22a/14), (1b/17)
şu büberi	Su biberi, su teresi. (39b/2)
şu kerdemesi	Su teresi; (<i>Nasturium officinale</i>). (4a/4)
şu kerefesi	Su kerevizi, su teresi. (24a/1)
şu pazusu	Su paz s . (27b/12)
s d n zeyt m	Bir t r etli ve b y k zeytin, kalamata, Sudan zeytini. (39b/17)
sult n börgü	Kadife i e i; (<i>Fumaria officinalis</i>), horozibi i; (<i>Amaranthus</i>). (7a/4)
sult n otu	Sultan otu, m rver; (<i>Sambucus nigra</i>). (7a/4)
südlügen	S tle en otu; (<i>Euphorbia peplis</i>). (17a/1)
m a acı	am a ac ; (<i>Pinus</i>). (52b/8)

m pırasası	am pırasası . (42a/20)
eker amı ı	eker kamı , � suyundan eker kamı lar bir bitki; (<i>Saccarum officinarum</i>). (28a/4)
iddetsiz mib a yemi i	Dikensiz kiraz. (42b/21)
a kerefesi	Da kerevizi. (23b/7)
a na n sı/na nesi	Da nanesi, g ve i otu, kekik otu, zater; (<i>Origanum vulgare</i>). (32b/19), (2a/4)
a pazusu	Da pazı . (15a/11)
a pel ni	Da peliti, yabancı pelit otu. (37a/14)
a rey ni	Yabancı fesle en. (6a/19)
a sul ni	Da sultan , alt n otu. (33a/9)
a üzümi	Da üzüm . (50b/11)
a yarpuzı	Da yarpuzu. (16b/13)
a zeyt ni	Da zeytini. (36a/10)
al c	Da al c . (52b/16)
pire yav anı	Da yav an , sar yav an, sar pelin. (3a/11)
s de gül	Yabancı bir g l. (47b/6)
ala an dögen	Isrgan otu; (<i>Urtica</i>). (43a/21)
ala otu	Dalak otu, alt n otu; (<i>Ceterach officinarum</i>). (25a/14)
ne iran	Tanek ran, kara �leme otu; (<i>Helleborus orientalis</i>). (19b/3)
aru	Dar ; bu daygillerden, kuraklı a dayanıklı bir bitki; (<i>Panicum miliaceum</i>). (6b/3)
aru ba a ı	Dar ba a . (32b/8)
a güli	Ta g l . (18a/5)
atlı çekirdeklü zerd i	Tatlı çekirdeklü kayısı, elma eriği, tıysız eftali. (12a/19)
av an aya ı	Tav anaya , tav antopu u: 1. Top bitiminde, g zel kokulu, sarı kr i e i. 2. K r larda biten k � soyularak yenilen bir e it yabancı ot. (47a/6)
av an ula ı	Tav ankula , buhurumeryem, siklamen (<i>Cyclamen coum</i>). (3b/9)
av ancıl oyna ı	Tav ancıl rna denilen bitki. (3b/16)
t ze gül	Yeni a m g l. (52b/18)
teke a alı(u)	Tekesakal , dedesakal , ke isakal , kekilcan, tekilcan; (<i>Scorzonera, tragopogon</i>). (42a/13), (5a/7)
tert e ya zeyt ni	Taze zeytin. (46b/7)
tesb a acı	Tespia acı , Hindistan'da ve Avrupa'nın sıcak b �gelerinde yetişen, meyvesi zehirli, kabukları ate d r c bir a a , tespihalısı , inleyle ; (<i>Melia azedarach</i>). (3b/14)
o uz dipli	Dokuzdipli, gelge , kar i e i, sengillerden, beyaz ve pembe i ekler a an so anlı bitki; (<i>Leuconium</i>). 2. Marulcuk; (<i>Helleborus</i>). (19b/14)
omalın mantarı	Domalan mantar , toprak i inde yumru bitiminde yetişen, yenilebilen bir bitki, yermantar , karakeme; (<i>Tuber melanosporum</i>). (22b/14)
o uz a ır a ı	Domuz a , k �rtken; (<i>Cyclamen</i>). (9a/14)
o uz çiçeği	Domuz i e i. (25b/8)
o uz diken i	Domuz diken i, kurre diken i, pi ik geveni, at geveni, obanyast , kar diken i, kirpi otu; (<i>Acantholimon</i>). (3b/21)
o uz topala ı	Domuz topala ; (<i>Cyperus rotundus</i>). (21a/18)
opala	Topalak , h nnapgillerden, yaprakları ndan ye il boyalı kar lan bir bitki; (<i>Rhamnus chlorophorus globosus</i>). (3a/12)
ora	Dorak otu, dereotu; (<i>Anethum graveolens</i>). (14b/6)
türk göyinek	T rk g neyi i. (20a/16)

‘ d a acı	O d a ac ; (<i>Aquilaria agallocha</i>). (4a/10)
ulam	Sulak yerlerde yeti en bir e it ot. 2. z m ubuklar na 9 len, ubuklardan ge inen, asalak bir bitki. (45b/11)
ulama	Ulama otu, yay lgan otu, sarma k otu; (<i>Equeisetum ramosissimum</i>). (3b/20)
uruz otı	Ba a yapra , sinir otu; (<i>Plantago major</i>). (16a/9)
u ađ	Dane ad r; ad ru a ve zamk ; (<i>Dorema ammoniacum</i>). (2a/9)
uzun řavun	Uzun kavun. (22a/4)
üvez	vez; g lgillerden, orta boylu bir a a ; (<i>Pirus sorbus</i>) ve bu a ac n mu mulaya benzeyen yemi i. (40a/21)
üzü(i)m	z m; (<i>Vitis vinifera</i>). (6a/12), (4b/11)
üzüm a acı	z m a ac , asma. (22a/15)
vađ ĩ böğürtlen yemi i	Yabani b o rten yemi i, dut; (<i>Morus</i>). (44a/13)
yab n güneyigi	Hindiba, yaban marulu, g neyik, g 9inek; (<i>Cichorium endiva</i>). (34a/19)
yab n řaba ı	Yaban kaba . (4b/3)
yab n gendenesi	Yabani p rasa, it siye i. (9a/18)
yab n řardalı	Yabani hardal; (<i>Sinapis arvensis</i>). (9a/16)
yab n řaranfulu	Yabani karanfil. (25b/7)
yab n keřd nesı	Yaban keřtanesi. (4a/18)
yab n mersĭni	Yabani mersin. (48b/4)
yab n pır şası	Yabani p rasa, so anak, it siyegi, da gendenesi; (<i>Allium porrum</i>). (46a/9)
yab n servisi	Yaban servisi. (44a/5)
yab n řo anı	Yabani so an. (7b/4)
yab n sünbüli	Yabani s mb l. (38a/14)
yab n al amı	Yabani algam. (21b/7)
yab n t rbi	Yaban turbu, ac rga; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (8b/5)
yandağ dikenı/yandağ otı/yantağ	Yandađ dikenı, demirdelen, kay k ran, kay k i e i, sabank ran, yantađ; (<i>Ononis spinosa</i>). Dikenli, pembe i ekli bir bitki olup, k 9leri idrar artt r c ve ta d r c olarak kullan l r. (3b/1), (25a/5), (4b/15)
yarpuz	Yarpuz; i ekleri birbirinden ayr halka durumunda, nane t r nden, k sa sapl , az veya ok t yl , g zel kokulu bir bitki; (<i>Mentha pulegium</i>). (2b/3)
ya řo an	Ya 9en. (42b/1)
yav an	1. O zel kokulu, ac , kaynat l p suyu em olarak i ilen bir ot. 2. Yakacak olarak kullan lan bir ot. 3. S p rge yapmaya yarayan bir ot. (13b/12)
yaz yarpuzı	Yaz yarpuzu, su teresi. (7b/18)
y di ayađ	Hindistan’da ĩ gelen yeđi ayakl denilēn ĩfal b ĩ ot. (54a/16)
y r a acı	Yer a ac , am , yer peliti, k samahmut otu; (<i>Ajuga chamaepitys</i>). (15a/5)
y r dehenlü	Yera zl , defne a ac . (21a/12)
y r encüsü	Yer incisi, inci i e i, zambakgillerden, temren bi imindeki yapraklar aras nda, ince bir sap zerinde k k an bi iminde beyaz i ekler a an bir s s bitkisi, m ge; (<i>Convallaria majalis</i>). (22a/13)
y r řanavberi	Yer am , yer peliti, k samahmut otu, yer palamutu; (<i>Ajuga chamaepitys</i>). (26b/6)
y r servisi	Yer servisi. (22a/2)
y r siki	Yer hadisesi, e ek turbu, yaban turbu, ac rga; (<i>Raphanus raphanistrum</i>). (4b/20)
y r řo anı	Yer so an . (2b/15)
yirticiler otı	Yabani kereviz cinsinden bir bitki, masiva i e i, y r t c lar ayas , d n i e i, kurba a otu, d n otu. (36a/11)
yo	

KISALTMALAR

Ar.	: Arap a
BTS	: B y k T rk e S Ql k
DLT	: Divan L gat-it T rk Terc mesi
Er.	: Ermenice
Far.	: Fars a
Fr.	: Frans zca
Gr.	: Grek e
Ktp.	: Kitapl k
LME	: L gat- M kil t- Ecz
s.	: Sayfa
TDK	: T rk Dil Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
yy.	: Y zy l

KAYNAKÇA

- ADIVAR, A. Adnan (1991). *Osmanlı Türklerinde lim*, stanbul: Remzi Yay nlar .
- ARAT, Re it Rahmeti (2006). *Kutadgu Bilig*, stanbul: Kabalc Yay nlar .
- ATALAY, Besim (2006). *Divanü Lügat-it Türk Tercümesi*, C.4, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- BAYAT, Ali Haydar (2003). *Tıp Tarihi*, zmir: Sade Matbaa.
- BAYTOP, Turhan (1994). *Türkçe Bitki Adları Sözlü ü*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- BEDEVIAN, K. Armenag (1936). *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*, Argus and Papazian Presses, Kahire.
- Bursal Mehmet Tahir Efendi (1975). *Osmanlı Müellifleri*, C.II, stanbul.
- CANPOLAT, Mustafa -Ö nler Zafer (2006). *Edviye-i Müfredde, Metin-Sözlük*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar
- CLAUSON, Sir Gerard (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth- Century Turkish*, Oxford.
- DEVELL O LU, Ferit (1995). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara: Ayd n Kitabevi Yay nlar .
- DO AN, aban (2009) Terceme-i Akrah d n Sabuncuo lu erefeddin (Giri -nceleme-Metin-Dizinler), Sakarya niversitesi, Sosyal Bilimler Enstit s (Yay mlanmam Doktora Tezi), Sakarya.
- MURAD, Sibel (2009). L gat- M kil t- Ecz Dervi Siy h L rendev (Giri -nceleme-Metin Dizinler), Sakarya niversitesi, Sosyal Bilimler Enstit s (Yay mlanmam Y ksek Lisans Tezi), Sakarya.
- M tercim s m Efendi (2009). *Burhân-ı Katı*, (Haz. M rselÖ zt rk, DeryaÖ rs), Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- Ö NLER, Zafer (1985). “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmı ki Tıp Kitabında Yer Alan Sa lık Bilgisi Terimleri”, *Türk Dili Ara tırmaları Yıllı ı Belleten-1985*, s.87-130.
- Ö NLER, Zafer (1990). “XIV. ve XV. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri”, *Journal of Turkish Studies, Türklük Bilgisi Ara tırmaları, Fahir zArma anı I*, Volume 14, s. 357, 1990.
- Ö NLER, Zafer (1990). *Celâlüddin Hızır Pa a, Müntahab-ı ifâ I Giri -Metin*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- Ö NLER, Zafer (1999). *Celâlüddin Hızır Pa a, Müntahab-ı ifâ II Sözlük*, Ankara: Simurg Yay nlar .
- Ö NLER, Zafer (2000). *Revnâk-ı Bâtsân*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- Ö NLER, Zafer (2004). *XIV.-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları*, stanbul: Kebike Yay nlar .
- SARI, Mevl t (1982). *El-Mevârid- Arapça – Türkçe Lügat*, stanbul: pek Yay nlar .
- STEINGASS, F. (2005). *Persian – English Dictionary*, stanbul: a r Yay nlar .
- AH N, Hatice (2007). *Gâmi‘ü'l-Fürs Örne inde XVI. Yüzyıl Bitki simleri*, *Turkish Studies*, Volume 2/2, p.570-602, s. 571, Spring 2007
- Sami, emseddin (2005). *Kamûs-ı Türkî*, stanbul: a r Yay nlar .
- TDK (1977). *Tarama Sözlüğü*; I-VIII. Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- TDK (1993). *Türkiye’de Halk A zından Derleme Sözlü ü*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: T rk Dil Kurumu Yay nlar .
- U AR, lhan (2009). Haz Kit b- Hul sa-i T bb Cerr h Mes’ d (Giri -nceleme-Metin Dizinler), Sakarya niversitesi, Sosyal Bilimler Enstit s (Yay mlanmam Doktora Tezi), Sakarya.